

Ольга Штельмах

ВІДЕОУРОК ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВУЗУ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність й основні характеристики відеоуроку як методу розвитку комунікативної компетенції у студентів на заняттях іноземної мови; охарактеризовано особливості використання відеометоду; розглянуто зміст різноманітних технік перегляду фільму на іноземній мові з навчальною метою.

Ключові слова: відеоурок, відеометод, комунікативна компетенція.

Методика роботи з відеоматеріалами на заняттях з іноземної мови достатньо розроблена і умови її використання на практиці доволі добре відомі. Серед проблем, які теоретично й експериментально вирішує методика викладання іноземних мов, комунікативна компетенція і способи її досягнення є однією з найбільш актуальних.

Сучасні інтерпретації комунікативної компетенції у царині викладання іноземних мов сходять до визначення американського вченого Д. Хаймза, згідно якому, «комунікативна компетенція – це те, що слід знати тому, хто говорить, для здійснення комунікації у культуро значущих обставинах» [6, с. 374].

Психолого-педагогічні закономірності застосування методу відеоуроку на заняттях у вищій школі знайшли своє відображення в працях С. І. Бризгалової, П. І. Підкасистого, І. П. Підласого, В. М. Рябова та ін. Дослідженню відео уроку як методу розвитку комунікативної компетенції були присвячені праці сучасних вчених та методистів (І. В. Антонова, О. А. Гришина, Г. Г. Жогліна, О. М. Мангутова, В. П. Сафонова, І. Б. Смірнов, О. М. Соловова, О. В. Французова, А. В. Хуторський, Т. І. Шубіна та ін.). З метою успішного впровадження та застосування на заняттях іноземної мови в немовних технічних вищих навчальних закладах виникла необхідність уточнення реалізації відеоуроку як методу розвитку комунікативної компетенції на практиці у вищій школі.

На заняттях з іноземної мови велика увага приділяється комунікативній підготовці студентів. Тому важлива увага викладача приділяється саме створенню реальних та умовних проблемних ситуацій задля спілкування на занятті, застосовуючи при цьому різноманітні методи й прийоми (рольові ігри, творчі проекти, дискусії, інтерв'ю тощо). Поряд з цим, важливо розвинути у студентів уяву про стиль життя, культуру, традиції тих країн, мова яких вивчається. Для вирішення подібної проблеми доцільно застосовувати сучасні технології (використання

Інтернету, різноманітних навчальних програм та ін.). Незважаючи на це, у багатьох студентів виникає мовний бар'єр, який слід долати задля спілкування з носіями мови і вдосконалення навичок усного мовлення поза межами університету. Сучасні технології дозволяють розширити межі заняття і призводять до необхідності використання нових форм навчання. Однією з таких форм і виступає відеоурок.

Відео метод є одним з найбільших джерел впливу на підсвідомість і свідомість студента. Він може використовуватися як поліфункціональний метод на різних етапах навчального процесу, забезпечуючи більш ґрунтовне й змістовне засвоєння знань у їх емоційно-поняттєвій цілісності та емоційній забарвленості завдяки тому, що активізує у студентів наочно-чуттєве сприйняття, тим самим сприяючи формуванню світогляду та розвитку абстрактно-логічному мисленню [2, с. 267].

Метою даної статті є визначення сутності й основних характеристик відеоуроку як методу розвитку комунікативної компетенції у студентів на заняттях іноземної мови; характеристика особливостей використання відеометоду; розкриття змісту різноманітних технік перегляду фільму на іноземній мові з навчальною метою.

Відеофільми дозволяють вирішувати важливі задачі навчання, виховання й освіти. По-перше, студенти при перегляді відеофільму мають можливість чути справжню мову носіїв. По-друге, відеофільм дає можливість студентам побачити власними очима те, про що йде мова на лекціях, лабораторних і практичних заняттях, про що вони читають у діалогах та текстах. Більш того, використання відеофільму на занятті сприяє індивідуалізації навчання й розвитку вмотивованості мовленнєвої діяльності студентів. При використанні відеофільму на занятті розвивається два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, завдяки розвитку сюжету, й мотивація, яка досягається завдяки тому, що студенту буде показано й доведено, що він вже може зрозуміти мову, яку вивчає, на доволі високому рівні. Це приносить задоволення і всилає віру у власні сили й бажання до подальшого самовдосконалення.

Слід прагнути до того, щоб студенти отримували задоволення від перегляду фільму саме через розуміння його змісту, а не тільки через цікавий сюжет. Ще однією перевагою відеофільму є сила враження й емоційного впливу. Тому головна увага має бути прикута до формування у студентів особистого відношення до побаченого. Успішне досягнення цієї мети можливе лише при систематичному показі відеофільмів й методично влучній організації показу фільмів.

Слід відмітити, що використання на занятті відеофільму – це не лише використання ще одного джерела інформації. Використання відеофільму сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності студентів, і, перш за все, уваги і пам'яті. Під час перегляду в аудиторії виникає атмосфера сумісної пізнавальної діяльності. В таких умовах навіть неухажний студент стає уважним. Для того, щоб зрозуміти, про що фільм, студентам треба

прикласти певні зусилля. Так, мимовільна увага перетворюється на довільну, а інтенсивність уваги має вплив на процес запам'ятовування. Використання різних каналів надходження інформації (зоровий, слуховий, моторне сприйняття) позитивно впливає на міцність фіксації нової лексики [1, с. 178].

Таким чином, психологічні особливості впливу навчального фільму на студентів сприяють інтенсифікації навчального процесу і створюють сприятливі умови для формування комунікативної компетенції у студентів.

Використання відеопідтримки на заняттях сприяє підвищенню якості знань, оскільки дозволяє використовувати наступні види комунікативної діяльності: аудіювання, говоріння, читання й письма (два останні при виконанні вправ та завдань на розуміння змісту побаченого). Використання відео виправдано психологічно: саме через органи чуттів людина отримує основну інформацію про навколишнє середовище. Крім того, застосування відео на заняттях підвищує активність студентів, створює умови для самостійної діяльності студентів [4, с. 59].

Відео метод належить до групи наочних методів і несе в собі навчальну й виховну функції, що обумовлюється високою ефективністю впливу наочних образів. Інформація, що представлена наочно, є найбільш доступна для сприйняття, засвоюється швидше й легше. Крім того, застосування відео методу на заняттях допомагає задовольнити запити, побажання й інтереси студентів.

Проте, при використанні відео методу слід враховувати рекомендації:

- наочність має використовуватися в міру і показувати її необхідно на окремих етапах заняття;
- застосовуваний відеоматеріал має відповідати рівню знань студентів;
- відеоперегляд має бути організований таким чином, щоб усім студентам у рівній мірі гарно було видно й чути саме відео;
- відео має співвідноситися з програмовим матеріалом з певної теми;
- необхідно чітко виокремлювати головне і другорядне, детально продумувати пояснення до нової лексики й вправи на її розуміння й подальше застосування.

Перед тим, як обирати фільм, викладачу слід поцікавитися у студентів, якою інформацією вони володіють з певної теми, що сподіваються нового дізнатися після перегляду фільму. Викладач має сконцентрувати увагу студентів на те, що у фільмі буде раніш невідома їм інформація. Переглядом фільму можна завершити цикл занять з певної проблемної теми. Студентам можна дати індивідуальні завдання з вивчення певної інформації, яка б їх логічно підвела до перегляду фільму. Попереднє читання та обговорення теми також сприяють підвищенню мотивації під час перегляду відео за умови, що відео сюжет відкриває нові

перспективи бачення даної тематики, містить елемент новизни та неочікуваності при перегляді.

У процесі безпосереднього перегляду фільму має місце періодичне призупинення перегляду натисненням «паузи» задля усного опитування на розуміння змісту побаченого – застосування так званого «стоп-кадру»; або ж перегляд певного діалогу чи уривку фільму без звуку, а потім завдяки заздалегідь роздрукованим карткам відновити діалог героїв з уривку фільму [8, с. 48]. До багатьох відеофільмів є вже готові розробки типу «Answer the questions», «Complete the sentences», «True or false», «Correct the grammar mistakes», «Translate the sentences», «Choose the correct variant», «Fill in the gaps». Також доволі цікавими для студентів будуть завдання типу «сніжний ком», коли студенти описують певні кадри фільму «ланцюжком», один за одним, кожен новий студент доповнює вислів попереднього, таким чином, доповнюючи думку попереднього студента. Також доцільно застосовувати завдання, коли студенти задають один одному питання стосовно сюжету побаченого, виправляють явно помилкову інформацію, описуючи справжні реалії сюжетної лінії. Як варіант для домашнього завдання викладачем може бути запропоновано створити міні проектні роботи на основі проблеми переглянутого фільму.

Навчальні завдання, які можна розв'язати завдяки відеометоду, є на повторення лексики, розширення словникового запасу, введення в комунікативну ситуацію, навчання розумінню мовлення носіїв іноземної мови на слух. Стосовно перегляду фільму з метою аудіювання, можна відстежити як позитивні моменти, так і досить негативні аспекти, оскільки, переглядаючи фільм замість простого прослуховування аудіо носія, студент сприймає не тільки безпосередньо мовлення тих, хто говорить, а й їх міміку, жести, емоції, тим самим відволікаючись від власного мовлення, може захопитися переглядом картинки кадрів замість того, щоб зосередитися на аудіюванні [7, с. 205]. Ось чому дуже важливо перед переглядом фільму націлити студентів на виконання конкретного навчального завдання.

Проте простий перегляд фільму, тим більше на іноземній мові, коли не всі репліки героїв зрозумілі, є занадто пасивним заняттям, тому пропонуємо кілька варіацій завдань для роботи з відео на занятті з іноземної мови:

– «Про що фільм?» – ще до перегляду фільму повідомити студентів про назву фільму, доцільно зробити історичну довідку (коли його було знято, хто режисер, головні герої);

– «Озвучування» – після перегляду епізоду фільму слід відключити звук і здійснити дубляж фрагменту відповідно до рівня володіння студентами іноземною мовою;

– «Пророкування» – слід зупинити перегляд фільму на змістовно завершеній сцені і запитати у студентів, що слід далі очікувати від героїв, яким є можливе продовження сюжетної лінії фільму. При цьому доволі

вдало можна сумістити розвиток комунікативних здібностей студентів під час виконання цього завдання з повторенням граматики іноземної мови, наприклад, ціленаправлено обмежити студентів при підготовці вживати лише майбутній час, чи то умовний спосіб тощо;

– «Назад в минуле» – після перегляду всього фільму чи його частини слід запитати студентів, як вони уявляють дитинство героїв, їх сім'ю, як вони могли вчинити, якщо не..., тощо;

– «Опис героїв» – розподілити героїв фільму серед студентів і дати завдання, щоб ті описали зовнішність, характер, розпорядок дня, професії, вподобання тощо. Добре при цьому використовувати заздалегідь підготовлені словники для більш точного відбору лексичних одиниць;

– «Без картинки» – протилежний до «Озвучування» – слід обрати певний фрагмент фільму, який можна лише прослухати і не втратити в розумінні його змісту, наприклад, насичений лексикою діалог. При цьому націлити студентів на розігрування в ролях цього фрагменту, помістивши уявно героїв в різноманітні ситуації, при цьому зберігши всі репліки. Це дозволить поглянути на проблему, що порушується в діалозі, з різних ракурсів;

– «Стоп-кадр» – попарна гра, коли одному із студентів (С. 1) пропонується певний кадр з фільму, при цьому інший студент (С. 2) не бачить те, що показують. С. 2 задає навідні питання про зміст кадру, а С. 1 відповідає лише «так» чи «ні»;

– «Почуття» – дане завдання вдале для повторення лексики, що розкриває сутність почуттів людей (страх, злість, здивування тощо). Викладач задає навідні питання типу «Якими емоціями керується той чи інший герой, коли так вчиняє?», «Чи справді герой чинить так, як хоче?», «Чи обманює головна героїня?» тощо;

– «За мотивами» – після перегляду можна розіграти одну зі сцен фільму, ввівши при цьому нових можливих персонажів, цим самим долучивши до інсценізації всіх студентів, а дійсних героїв вони мають зобразити. Зберігши характерні для них міміку, акценти, слова та словосполучення;

– «Співставлення» – викладач записує на дошці десять нових слів, що будуть використовуватися у фрагменті фільму, пояснює трактування 2–3 слів, а останні слова студенти мають віднайти під час перегляду, зрозуміти їх зміст, назвати, які слова було вжито в уривку фільму, а які не застосовувалися у даному випадку. Така техніка дуже вдала для вивчення нової лексики, при цьому сильні студенти можуть допомогти слабшим студентам в розумінні діалогу фрагменту, трактуючи слова з дошки;

– «Мораль» – кожен фільм несе у собі моральну складову, що заснована на різних життєвих ситуаціях, тому обирати слід фільм з найяскравішими темами для дискурсу, що порушують певні професійні питання, мають неоднозначну, дискусійну трактовку. Доволі часто подібна тематика визиває жвавий резонанс серед студентів при обговоренні,

оскільки діалог «студенти – викладач» буде базуватися на емоційності, що сприятиме подоланню мовленнєвого бар'єру та вдосконаленню красномовства.

Даним переліком технік вживання відеометоду не обмежується. Ми лише систематизували найбільш розповсюджені прийоми і методи роботи у педагогічній практиці сучасних викладачів вищої школи.

Таким чином, підсумовуючи все вищесказане, можна з упевненістю говорити, що відеометод є тим дієвим методом при вивченні іноземних мов, який сприяє подоланню мовленнєвого бар'єру, який менш сильних студентів стимулює до покращення свого рівня, а більш сильних студентів акумулює до ще кращого вдосконалення навичок усного мовлення, покращуючи цим самим свою комунікативну компетенцію як на рівні повсякденного вживання іноземної мови, так і в професійному аспекті.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в дослідженні прийомів роботи з відеоматеріалами на заняттях іноземної мови у технічному вищому навчальному закладі, які можуть бути вдало застосовані у контексті існуючих навчальних програм з іноземної мови для вищих навчальних немовних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров / В. П. Беспалько – М. : Изд. Московского психолого-социального института, 2002. – 352 с.
2. Дидактика : учеб. пособие студ. высш. пед. учеб. заведений / под ред. В. А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 368 с.
3. Загвязинский В. И. Теория обучения. Современная интерпретация: учебное пособие для педагогических учебных заведений по специальности 031000 – Педагогика и психология, 033400 – Педагогика / Загвязинский В. И. – 2-е изд., исправленное. – Москва : Академия, 2004. – 346 с.
4. Коджаспирова Г. М. Технические средства обучения и методика их использования / Г. М. Коджаспирова, К. В. Петров. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 198 с.
5. Педагогика: теории, системы, технологии : учебник для студ. высш. и средн. учеб. заведений / [С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов и др.] ; под. ред. С. А. Смирнова. – 6-е изд., перераб. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 512 с.
6. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учебник для студентов педагогических вузов / И. П. Подласый. – М. : Владос, 1999. – 482 с.
7. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – М. : АСАДЕМА, 2003. – 272 с.
8. Разумный Д. Видео на уроке: Альтернатива традиционным методам / Д. Разумный // Директор школы. – 2000. – № 2. – С. 45–51.